

VEDRANA GJUKIĆ-BENDER
povjesničarka umjetnosti
muzejska savjetnica i voditeljica
Kulturno-povijesnog muzeja
Dubrovačkih muzeja

Zbirka portreta iz fundusa
Kneževa dvora – muzejska prezentacija,
podrijetlo i putevi nabave

doktorska disertacija
Mentori: akademik Radoslav Tomić,
zn. savj., dr. sc. Tomislav Šola, red. prof.

Disertacija je obranjena 2. travnja 2012.
na Filozofskom fakultetu Sveučilišta
u Zagrebu, pred povjerenstvom:
prof. dr. Sanja Cvetnić, red. prof. akademik
Igor Fisković, red. prof.
dr. sc. Milan Pelc, zn. savj.

SAŽETAK

Zbirka portreta iz fundusa Kulturno-povijesnog muzeja dio je veće Zbirke slikarstva starih majstora koja je većim dijelom izložena u Kneževu doru. U njoj ima oko 150 autonomnih portreta, nastalih u razdoblju od 16. do sredine 19. st., većinom od ruke nepoznatih majstora, a samo ih je nekoliko potpisanih ili im je poznat autor. Raznolika je to skupina slika znanih i neznanih dubrovčana (plemića i građana) uz nekoliko stranaca i pokojega stanoga vladara, vojnoga časnika i prelata, koji su imali izravan utjecaj na život Dubrovačke Republike. Te slike imaju pretežno kulturno-povijesnu i dokumentarnu vrijednost, a osim nekoliko primjeraka, većina ih je bez većega umjetničkog značaja.

Zbirka je prikupljena tijekom 140 godina postojanja Dubrovačkih muzeja, iako je većina portreta prispjela u Muzej u posljednjih 30-tak godina. Pri obradi ovoga materijala pojavili su se problemi u atribuciji slika i u indentifikaciji naslikanih likova, budući da se do 1970. godine dokumentacija vodila sporadično, pa podrijetlo ponekih portreta nije poznato. Uz to, dio potpisanih slikara su gotovo nepoznati majstori rijetko ili nikako spominjani u literaturi. Međutim, arhivska vrela – službeni doku-

menti, zapisi kroničara i članci, analogni primjeri u domaćoj i stranoj literaturi te rijetki natpisi na portretima uz prikazane detalje, poput - odjeće, odličja na odorama, dijelova interijera ili eksterijera, te usmene predaje bivših vlasnika i njihovih nasljednika, pomogli su pri dataciji i identifikaciji osoba.

U radu je istraživano koliko su lokalno slikarstvo i njegova tradicija na cjelokupnom dubrovačkom području pridonijeli nastanku autonomnog portreta i je li ona svojim, ponekad restriktivnim zakonima kočila njegov razvoj odnosno zbog čega individualni portret u ovom gradu nije imao veći značaj. Dubrovnik je u 15. i 16. stoljeću imao kvalitetne domaće slikare koji su stvarali vrijedna slikarska ostvarenja sakralne tematike, uporedo sa stranim slikarima koji su u Gradu dobivali državnu službu. Začetak portretnoga slikarstva u Dubrovniku, kao i u susjednim umjetničkim sredinama, bio je donatorski portret prisutan na ranim poliptisima i na kasnijim oltarnim palama, dok se autonomni portret pojavljuje tek koncem 16. stoljeća. Sićušan lik donatora sa sakralne kompozicije tijekom vremena postaje ravnopravnim sudionikom kompozicije, da bi se potom izdvojio i postao sam sebi svrhom.

Demokratska aristokratska Dubrovačka Republika je temeljila svoj opstanak na jednakosti vladajućeg sloja s naglaskom na općim interesima koji su bili iznad osobnih, pa je i to bio razlog nastanku manjeg broja pojedinačnih portreta. Loše financijske prilike u Dubrovniku nakon potresa 1667. i tijekom slijedećih stotinjak godina odrazile su se i na narudžbe portreta. Zapravo je veći dio tih portreta nastao u umjetničkim radionicama srednje Europe gdje su se zatekli Dubrovčani radi obavljanja važnijih poslova ili školovanja.

Krajem 18. i poč. 19. st. situacija se popravlja, u Rimu se školuju domaći slikari poput Benka Staya, Petra Katušića i Raфа Martinija, a u Grad dolaze i poneki strani majstori (primjerice, Martecchini i Carmelo Reggio) koji se tu trajno nastanjuju i zajedno s domaćima kao kroničari grada portretiraju svoje sugrađane, ostavljajući važan spomen na njihovo postojanje.

Na portretima u ovoj Zbirci, prikazani su ženski, muški, pa čak i dječiji likovi u obliku reprezentativnog, intimnog i sitnoslikarskoga porteta. Skupljena na jednom mjestu galerija književnika, znanstvenika, filozofa i vojskovođa, crkvenih otaca, diplomata

i političara uz dame i gospodu iz građanskoga i plemićkoga kruga, pokazuje vrijedno i slavno nasljeđe jedinstvene i nadaleko poznate sredine koje treba pomno čuvati i uz pomoć suvremenih muzeoloških metoda predstaviti javnosti kao vrijednu kulturnu baštinu. x